

a estudiar a la Seu d'Urgell; però fins en català, on ha quedat limitat, no ha emergit fins al segle passat, amb les arrels populars de la literatura de la nostra Renaixença. No hi ha, en efecte, altra explicació possible d'aquesta forma.

DERIV.: *Xiprerar*, però «*xiprer*al: loc de *xiprés*», Busa-N.; «*xipresina*: cosa de *xiprer*: cupressinus», id. I el regressiu *xifra* (supra).

¹ Essent cosa del NE, esperaríem trobar-ho en Mrn. Vayreda, però només hi lleigeixo «quan rebreu aquesta jo ja dormiré --- sota els *xipresos* de la parroquial» (pròleg de *La Puny*, 32, i crec que ja igual a la 1.ª ed., p. 30); però tinguem en compte que el pobre malalt fou profètic, i l'obra sortí pòstuma, en ed. barcelonina: per tant no fem gaire cas d'aquesta variant excepcional. — ² Només basc *alzifre*, forma del País Basc francès, Lhande, p. 37; que no deixa de recordar-nos el prov. mod. *alciprès* (ALF), gall. *a(l)ciprés*, *acipreste*, it. dial. *arcipreste* (Pistoia), cast. antiq. *aciprés* (Ss. XIV-XVII); veg. en el DCEC/DECH les dades, i explicació per etim. pop. (arbre plantat per un *arxipreste*, com el de Hita que usa el mot). Però, a desgrat de la presència a la Vall d'Aran (on ha de ser portat pels antics seminaristes de la Seu d'Urgell), descarto que tingui relació amb la variant catalana aquesta variant basca en *-f-*, perquè *f > p* i la ultracorrecció *p > f* són fets corrents en basc; i el fet és que en el mapa 1803 de l'ALF, que dona les formes de la major part del Midi, no n'hi ha cap amb *-f-*. La forma basca ha de resultar d'aqueixa ultracorrecció, amb coincidència pura-ment casual amb la catalana.

Xipret ocell (Maó), essent cosa de Men., on són tan vius *xapar* i *xapó*, i amb variants en *xi-* (*xipó*, a Maó mateix), pot estar per *xipret*, de **xiper* com a nom d'un moixó que xapa, escapaça o caça insectes (*Muscicapa*, *atricapilla*, cast. *cerrojillo*).

Xique(s)a, *xiquet*, *xiqueter*, V. *xic* *Xiquina*, V. *eixequina* (SEC) *Fer xiquirrac*, V. *xec* *Xiqu(it)iu*, V. *xic* *Xtrafli*, V. *girafa* *Xirboles* (Vallès, DAg.), V. *gírgola* *Xire*, del fr. ant. *sire* *Xirella*, mala grafia per *girella* (GIRAR) *Xirga*, *xirgar*, V. *sirgar* *Xiribec*, V. *xàvega* *Xiribia*, V. *xirivia* *Xiribillo*, V. *xerevello* (XITXAREL-LO) *Xiric*, *xiricar*, V. *xericar* *Xiriga*, *xirigar*, V. *sirgar* *Xirigall*, V. *xaragall* *Xirigueig*, *xiriguejar*, V. *xerricar* (XERRAR) *Xirimbe(r)c*, V. *xàvega* *Xirimia*, *xirimindangues*, *xirimilla*, *xirimita*, V. *xeremia*

XIRIMOIA, del cast. CHIRIMOYA, indigenisme americà, d'origen quítxua o quítxé. □ 1.ª doc.: Lab. 1840. DERIV.: *Xirimoier*.

Xirimpíu, V. *sarampió* *Xirinalda*, V. *xera* *Xirineu*, barbarisme per *cirineu* *Xirinxina*, V. *xenixell* *Xirinyac*, V. *xiribec* (*xàvega*) *Xirinola*, V. *xerinola*

XIRIPA, mot afectiu, comú amb el cast. i port. ⁶⁰

CHIRIPA, d'origen incert; és poc probable que vinguin del terme argentí *chiripá*, d'origen quítxua, davantal dels gaujos, d'accentuació i significat ben diferents. □ 1.ª doc.: c. 1830.

⁵ De tota manera no hi ha raó per qualificar-lo de castellanisme, com fa *AlcM*, fundant-se en l'etimologia argentina, que com veig demostrar detingudament en el DCEC/DECH està completament mancada de proves i va contra l'accentuació i el significat. La documentació en castellà [1843] no és anterior a la catalana, sinó més aviat al contrari.

I no deixem d'observar que en català l'han usat una sèrie d'autors ben enemics dels castellanismes. Marian Aguiló escrivint a l'erudit, també mallorquí, Miq. Victorià Amer, l'any 1870: «He trobat una colecció immensa d'inventaris dels segles XIII, XIV, XV etc., en català, que si hagués tengut salut per explotar-los, haguera estat la *xeripa* més gran que el meu diccionari podia tenir» (BABL XII, 103); i d'acord amb això in-¹⁵ clogué el mot en el seu dicc. (on es guarda d'incloure castellanismes): «*xeripa*, bona sort, no prevista ni esperada. Ex.: Quina *xeripa* ha tingut N! Li ha tocat la rifa».

Ja ben abans (quan el mot encara no havia estat recollit per diccs. castellans) el registrà Lab. 1840: «*xiripa*: és veu del joc y significa un llans favorable y que no s'esperava ---»; també *xiripa* (*gi-*). No figurava en el Belv.; però sí que el recollí el menorquí FebrCard., que és anterior d'uns 10 o 20 anys al Lab. i, tot seguint en la gran majoria dels mots la nomenclatura del Belv., després entre línies n'hi afegeix de propis, que sent entorn seu (llavors sovint deixa ajornada la trad. tilingüe), i se li acudí afegir-hi *xaripa* (que ha de ser això, encara que no el tradueixi).

³⁵ I així el llegim en molts autors vuitcentistes del Princ.: «L'etzar d'una rifa, la *xiripa* d'un bon balanç, la ganga ---»; Pons i Mass., en les seves memòries de noi barceloní dels anys 60 (*La Colla del Carrer* I, p. 6). «Per una sortosa *xeripa* --- resultà que foren dos los pintors obsequiats», EmVilanova a. 1889 (*Gent de casa*, 117). «Va tenir la *xaripa* d'atrapar-ne un de vellot ---», Noller (*La Bogeria*, 90). EmVilanova l'usa encara en un altre sentit, 'broma, gresca, bon humor', que podria ser secundari del de 'sort, ganga'; però no es documenta fora del català i no deixa de reforçar la prova de l'arrelament del mot en la llengua: «deixi'l estar aquest sastret: sempre està de *xeripa*» (*Plorant i Rient*, 187.5). No sabem d'on treu *AlcM* que es digui *šəlipə* en cat. or.: mai oït ni llegit.

³⁰ Ja discuteixo suficientment l'etimologia en el detingut estudi del DCEC/DECH; com dic allà, no és convincent que sigui el mateix mot que el terme rural de la Pampa el *chiripá* 'espècie de faldilles de cuir que es posen els gaujos i els indis', del quítxua *širipak*: ni convenç des del punt de vista semàntic (abriga sí, però només les cames, i més aviat serveix per defensar-les de la pols i topades), ni queda explicat el canvi de gènere i d'accentuació; ni tampoc és convincent que un terme només pampero s'escampés no sols per tot Amèrica i Esp., fins Mèxic, Puerto Rico i el Brasil,